

Радченко Марина

кандидат психологічних наук, доцент,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,

м. Київ, Україна

radmar55@ukr.net

НАВЧАЛЬНІ ПРОЄКТИ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

***Анотація.** У статті розглянуто роботу з навчальними проєктами (проєктну діяльність) як ефективний засіб активізації пізнавальної діяльності студентів закладів вищої освіти. Проаналізовано сутність поняття «проєктна діяльність», визначено її основні етапи та педагогічний потенціал у формуванні пізнавальної активності, мотивації до навчання та суб'єктної позиції студентів. Обґрунтовано доцільність використання проєктних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти як складової компетентнісного та студентоцентрованого підходів.*

***Ключові слова:** навчальні проєкти, проєктна діяльність, активізація пізнавальної діяльності, активні методи навчання, заклад вищої освіти*

***Annotation.** The article examines working with educational projects (project activities) as an effective means of stimulating the cognitive activity of students in higher education institutions. The essence of the concept of «project activity» is analyzed, its main stages are identified, and its pedagogical potential in developing cognitive activity, learning motivation, and the students' active position is determined. The feasibility of using project-based technologies in the educational process of higher*

education institutions is substantiated as a component of competency-based and student-centered approaches.

Key words: *educational projects, project activities, stimulation of cognitive activity, active learning methods, higher education institution*

Вступ. Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується орієнтацією на компетентнісний та студентоцентризований підходи, активне залучення студентів до навчального процесу та формування здатності до самостійного здобуття знань. В цьому контексті особливої актуальності набуває пошук таких психолого-педагогічних засобів, що створюють на заняттях ситуацію «вимушеної активності», сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку їхнього критичного мислення, творчості та професійної відповідальності.

Одним із таких способів є проєктна діяльність, яка поєднує навчальну, дослідницьку, комунікативну та практико-орієнтовану діяльність студентів. Використання проєктних технологій дозволяє не лише засвоювати навчальний матеріал, а й формувати вміння застосовувати знання в реальних або наближених до реальності ситуаціях, що є важливим чинником професійної підготовки майбутніх фахівців.

Метою статті є теоретичне обґрунтування ролі проєктної діяльності як засобу активізації пізнавальної діяльності студентів в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Проєктна діяльність має глибоке теоретичне підґрунтя та бере свій початок у працях представників прагматичної педагогіки («метод проєктів»), зокрема Дж. Дьюї та В. Кіппатрика, які наголошували на необхідності навчання через діяльність і практичний досвід. Згідно з їхніми поглядами ефективне навчання відбувається саме тоді, коли студент виступає активним суб'єктом пізнання, а не пасивним споживачем інформації [4, с. 406].

В сучасній педагогічній науці проєктну діяльність розглядають як форму організації навчального процесу, що передбачає самостійну або групову діяльність студентів, спрямовану на розв'язання певної проблеми з обов'язковим отриманням конкретного результату – навчального продукту. Таким продуктом може бути мультимедійна презентація, дослідницький звіт, соціальний проєкт, методичні рекомендації та ін. [1]. Предметом нашого розгляду будуть навчальні проєкти, які створюють та презентують на заняттях студенти 2 та 3 курсів Факультету управління персоналом, соціології та психології КНЕУ при вивченні вибіркової дисципліни «Тренінг переговорів та посередництва».

Проєктна діяльність органічно поєднується з ідеями активного, проблемного та інтерактивного навчання, сприяючи реалізації студентоцентрованого підходу в освіті.

Пізнавальна діяльність студентів є складним багатокomпонентним процесом, що включає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивні компоненти. Її ефективність значною мірою залежить від рівня навчальної мотивації, пізнавального інтересу та залученості студентів до освітнього процесу [2, с. 120].

Традиційно репродуктивні методи навчання не завжди забезпечують достатній рівень пізнавальної активності, що зумовлює необхідність використання таких форм і методів, які стимулюють самостійний пошук знань, аналіз інформації та її практичне застосування. У цьому контексті проєктна діяльність виступає важливим інструментом активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчається, оскільки орієнтована на особистісну значущість навчального завдання для студентів.

Ефективність проєктної діяльності значною мірою залежить від правильної організації та послідовності її реалізації. У педагогічній практиці доцільно виокремлювати такі основні етапи організації проєктної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи організації проєктної діяльності студентів

№ з/п	Назва етапу	Зміст етапу
1.	Мотиваційно-цільовий	Передбачає визначення проблеми проєкту, формування навчальної мотивації та усвідомлення студентами значущості майбутньої діяльності
2.	Планувальний	Визначаються мета і завдання проєкту, обираються методи роботи, здійснюється розподіл ролей у міні-групах
3.	Дослідницько-пошуковий	Спрямований на збір, аналіз та узагальнення інформації з використанням різних джерел
4.	Практичний	Передбачає створення кінцевого продукту проєкту
5.	Презентаційно-рефлексивний	Відбувається представлення результатів, їх обговорення, самооцінювання та рефлексії

Отже, така поетапність сприяє системному залученню студентів до пізнавальної діяльності та формуванню навичок самостійної роботи.

Спробуємо поділитися досвідом застосування навчальних проєктів на практичних заняттях зі студентами другого та третього курсів Факультету управління персоналом, соціології та психології КНЕУ при вивченні вибіркової дисципліни «Тренінг переговорів та посередництва». На початку вивчення дисципліни пропонується 7 тем навчальних проєктів для міні-груп (по 3 студенти в кожній). Теми підібрані так, щоб кожен учасник групи мав чітку роль (аналітик, практик, модератор/презентер) і щоб проєкти легко «оживали» у форматі презентації + міні-демонстрації (табл.2).

Таблиця 2

Навчальні проєкти

№ з/п	Назва	Зміст
1.	Стратегії переговорів: конкуренція, співпраця, компроміс, уникнення, пристосування	1. Порівняльний аналіз стратегій; 2. приклади ефективного й неефективного застосування; 3. коротка рольова сцена для кожної стратегії.
2.	Посередник (медіатор) у конфлікті: функції, компетентності, етичні межі	1. Роль медіатора в різних типах конфліктів (соціальних, організаційних, міжособистісних); 2. типові помилки медіатора; 3. демонстрація фрагмента медіаційної сесії.
3.	Комунікативні бар'єри в переговорах і способи їх подолання	1. Психологічні, соціальні, культурні бар'єри; 2. техніки активного слухання, перефразування, «Я-повідомлення»; 3. інтерактивне завдання для аудиторії.
4.	Маніпуляції в переговорах: як розпізнати та нейтралізувати	1. Поширені маніпулятивні прийоми (тиск, ультиматум, апеляція до страху, псевдодружність); 2. етична позиція переговорника; 3. розбір кейсу «маніпуляція — відповідь — результат».
5.	Емоції в переговорному процесі: ресурс чи перешкода?	1. Вплив емоцій на рішення та взаємодію сторін; 2. саморегуляція та емоційна стійкість переговорника; 3. вправа або мікротренінг для групи.
6.	Переговори в соціальній сфері: специфіка та виклики	1. Переговори з клієнтами, родичами, представниками інституцій; 2. баланс інтересів і цінностей; 3. кейс із практики соціальної роботи або реабілітації.
7.	Онлайн-переговори та медіація: особливості, ризики, нові можливості	1. Відмінності онлайн- і офлайн-переговорів; 2. невербальна комунікація в цифровому форматі; 3. рекомендації для ефективних онлайн-переговорів.

Оцінювання спільної роботи здійснюється на практичному занятті викладачем та студентами групи, які не входять в міні-групу, що презентує проєкт, за такими критеріями (табл. 3).

Таблиця 3

Критерії оцінювання проєктів

№ з/п	Критерій	Бали
1.	Змістовна глибина та коректність теорії	2
2.	Практична спрямованість проєкту	2
3.	Демонстрація переговорних / медіаційних навичок	2
4.	Командна взаємодія та розподіл ролей	1,5
5.	Якість презентації та подачі матеріалу	1,5
6.	Рефлексія та відповіді на запитання	1
Разом:		10

За бажанням керівника проєктів до загальної суми може додаватися один бал (бонус викладача) за творчий підхід, залучення аудиторії та використання відео та авторських кейсів.

Як свідчить власний досвід та результати дослідження за методикою А.В. Лазукіна – Н.Ф. Каліна [3, с. 125], включення в навчальний процес проєктних технологій сприятиме формуванню трьох складових інноваційної компетентності студентів: інформаційного, мотиваційно-особистісного та діяльнісного компонентів.

Вважаємо, що проєктна діяльність має значний психолого-педагогічний потенціал щодо активізації пізнавальної діяльності студентів. У процесі створення та презентації навчальних проєктів ті, хто навчається, залучаються до активного пошуку інформації, аналізу проблемних ситуацій, формулювання власних

висновків і пропозицій. Це сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей і навчальної автономії.

Крім того, проектна діяльність підвищує внутрішню мотивацію до навчання, оскільки результати роботи мають практичну спрямованість і особистісну значущість для студентів. Робота в малих групах розвиває комунікативні навички, відповідальність та здатність до співпраці, що є важливими складовими професійної компетентності майбутніх фахівців.

Досвід використання проектної діяльності в освітньому процесі ЗВО свідчить про зростання рівня навчальної активності студентів, підвищення якості засвоєння навчального матеріалу та формування стійкого інтересу до навчання.

Висновки. Отже, проектна діяльність є ефективним засобом активізації пізнавальної діяльності студентів у закладах вищої освіти. Вона забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичної діяльності, сприяє формування навчальної мотивації, розвитку критичного мислення та суб'єктної позиції студентів. Використання проектних технологій у навчальному процесі відповідає сучасним вимогам вищої освіти та є перспективним напрямом удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі є проведення анкетування серед студентів з метою визначення їхнього ставлення до використання навчальних проектів при викладанні вибіркокових дисциплін, інтерпретація та висвітлення результатів у наступних публікаціях.

Список використаних джерел

1. Лемко Г.І. Проектування як інструмент соціальної роботи / Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практикозорієнтований зб./ наук. керів. і ред. І.Г. Єрмаков. Київ : Департамент, 2013. С. 120 – 125.
2. Петрова І. Проектні можливості ділових ігор. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2023. Вип. 17. С.118 – 128.

3. Радченко М.І. Формування інноваційних якостей у майбутніх фахівців соціальної сфери. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: педагогіка, психологія.* 2016. Вип. 2 (9). С. 123 – 126.

4. Радченко М. Проектна діяльність в процесі підготовки фахівців соціальної сфери. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти.*, 2024. № 4. С. 405–412. <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.18756>